

CÂTEVA ASPECTE TEORETICE PRIVIND LEGĂTURA DE CAUZALITATE ÎN UNELE RAMURI ALE DREPTULUI PUBLIC

Veaceslav CERBA,
doctorand ULIM

REZUMAT

Atunci când se compară modelele teoretice ale răspunderii juridice de drept privat și de drept public se pot supune comparării atât modelele generalizatoare, cât și componentele lor. Astfel, articolul de mai jos pune în lumină câteva aspecte specifice ale legăturii cauzale manifestate în unele ramuri ale dreptului public.

Cuvînt-cheie: răspundere juridică, răspundere de drept public, legătură de cauzalitate.

THEORETICAL ASPECTS CONCERNING CAUSALITY CONNECTION IN PUBLIC LAW LIABILITY

Veaceslav CERBA,
PhD student, Free International University of Moldova

SUMMARY

When comparing the theoretical models of legal liability in private and public law, specific features of each are detected. When comparing the components of these theoretical models, other peculiarities are highlighted too. Thus, the article below concerns specific aspects of the causal connection in some forms of legal liability in public law.

Keywords: legal liability, public law legal liability, causal link.

Introducere. Fenomenul răspunderii juridice ar fi incomplet cercetat, dacă nu ar fi acordată atenția cuvenită fenomenului componentelor modelului teoretic al răspunderii juridice. Astfel, completarea comparației modelului teoretic al răspunderii juridice de drept public și privat este binevenită prin compararea componentelor acestor modele teoretice.

Astfel, elementele constitutive sau condițiile de survenire a răspunderii juridice includ și legătura cauzală dintre fapta ilicită (care poate fi o acțiune sau inacțiune) și rezultatul vătămător (care poate fi de natură diversă: materială sau nematerială), care reprezintă diferite particularități în diferite forme ale răspunderii juridice.

Bineînțeles că aici ne referim la o comparație teoretică, pe care o demarăm prin prezentarea unor particularități de manifestare a legăturii de cauzalitate în cadrul modelului teoretic al răspunderii juridice de drept public.

Autorul reușește aici să pună în evidență anumite aspecte ale manifestării legăturii cauzale în unele forme ale răspunderii manifestate

în unele ramuri ale dreptului public.

Metode aplicate și materiale utilizate. Metodologia utilizată la elaborarea articolului include metodele: analitică, istorică, comparativă, logică.

Metoda analitică a fost utilizată întru analizarea condițiilor răspunderii juridice, evidențiindu-se în mod particular analiza condiției ce ține de legătura de cauzalitate dintre fapta ilicită și rezultatul vătămător.

Metoda istorică a fost utilă întru evidențierea tratamentului teoretic al legăturii cauzale elaborat de diverse generații de autori și specialiști din domeniu.

Metoda comparativă a stat la baza identificării aspectelor specifice anumitor forme ale răspunderii de drept public, din perspectiva manifestării legăturii cauzale.

Metoda logică și deductivă au servit la deducția aspectelor relevante ce evidențiază unele particularități ale legăturii cauzale în unele forme ale răspunderii de drept public.

Lucrările mai multor autori au fost cercetate întru realizarea prezentei lucrări. Dintre aceștia, nominalizăm: A. Șavga, S. Botnaru, V.

Dongoroz, G. Boroș, Gh. Nistoreanu etc.

Rezultate obținute și discuții. Dreptul public este un subsistem al dreptului pozitiv și are următoarele componente: dreptul penal, dreptul vamal, dreptul mediului etc. Cauzalitatea juridică a dreptului public se distinge de cauzalitatea juridică proprie dreptului privat. Iar reieșind din aceasta și din alte circumstanțe regeșite și descrise în prezenta lucrare, și cauzalitatea specifică conexiunii dintre fapta ilicită de drept public, și prejudiciile cauzate sau potențial cauzate de către aceasta manifestă anumite caractere specifice.

Răspunderea în dreptul public, deci nu doar în cel penal, este consecința unei incompatibilități între, pe de o parte, dispoziția normei juridice a ramurii de drept public și conduita unui subiect de drept public, pe de altă parte. Încălcarile ce nasc atare incompatibilități pot viza următoarele tipuri de norme [4, p. 77] :

a) Norme ce determină prerogative prin exercițiul cărora organul de stat a săvârșit sau a încheiat un act juridic, circumscriind jurisdicția organului respectiv;

Norme care prescriu conținutul raportului juridic (drepturile și obligațiile părților) pe care organul de stat intenționează să-l nască, modifice, transmită sau stingă prin săvârșirea actului juridic.

Raportul de cauzalitate, așa cum s-a putut vedea, are doi termeni: antecedent generator și secvent efect. Ambii sunt modelați prin litera legii în plan normativ. Codul penal român stipulează că fapta care prezintă pericol social în înțelesul legii penale este orice acțiune sau inacțiune prin care se aduce atingere uneia dintre valorile arătate în art. 1 și pentru sancționarea căreia este necesară aplicarea unei pedepse. Conform CPRM aceste valori sunt stabilite în art. 2, care stipulează că: *legea penală apără, împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept, care dacă sunt lezate sau puse în pericol prin infracțiune, adică prin fapta (acțiune sau inacțiune) prejudiciabilă, prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție și pasibilă de pedepsă penală* [6, art. 14, al. 2], sunt trase la răspundere persoanele vinovate din perspectivă penală și pedepsite.

Or, dacă valorile nominalizate sunt puse în pericol sau chiar lezate de către un subiect al dreptului contravențional în cadrul unui raport juridic corespunzător, atunci răspunderea la care va fi tras subiectul va fi cea contravențională; dacă lezarea sau punerea în pericol a valorilor nominalizate va avea loc în cadrul unui raport juridic de drept financiar, răspunderea va fi cea specifică dreptului financiar sau, în situația în care prejudiciul este reglementat de legea penală, și răspunderea va fi penală; dacă lezarea se va produce în cadrul unui raport juridic de drept constituțional, și răspunderea va fi proprie ramurii dreptului constituțional. De fiecare dată, în funcție de ramura de drept în cadrul căreia se naște, evoluează și se stingă raportul juridic de răspundere, sancțiunea

va fi diferită ca și conținut, însă ca natură va fi identică, fiindu-i proprie natura juridică.

Prin urmare, orice faptă ilicită proprie ramurilor de drept public ce va aduce atingere valorilor apărute prin intermediul normelor acestor ramuri de drept, se va pedepsi conform legislației specifice dreptului public, prezentând anumite particularități în comparație cu răspunderea proprie ramurilor de drept privat.

„Societatea trebuie să se apere de toate faptele ce amenință ordinea stabilită. Pentru a-l împiedica pe cel ce intenționează să comită atare fapte și pentru a-i limita pe cei care sunt tentați să încerce și ei să-l imite pe primul, statul îl pedepsește. Doar în momentul în care se vorbește despre sancțiune devine limpede că societatea nu cere socoteală decât celor care acționează sau au acționat deja. Și în acest caz este posibil să nu se aplice răspunderea dacă starea psihică a subiectului dovedește că nu a avut discernământ în momentul săvârșirii faptei. Tocmai aici se poate observa că răspunderea penală se apropie de cea morală [10].”

În dreptul penal, pentru a califica o faptă ilicită drept infracțiune, se determină componența infracțiunii. Conținutul componenței de infracțiune cuprinde anumite elemente preexistente (obiectul și subiectul infracțiunii) și conținutul constitutiv (latura obiectivă și subiectivă). Dar pentru survenirea răspunderii este importantă legătura causală dintre elementul material și urmarea imediată. Deși doctrina penală nu studiază legătura de cauzalitate nici în cadrul laturii obiective, nici în cadrul celei subiective a infracțiunii, ea este la fel de obligatorie și de importantă ca și oricare dintre celelalte elemente ale componenței de infracțiune. Deci, cauzalității nu-i este nicidecum diminuată importanța dacă nu este prevăzută în mod special în cadrul laturii obiective sau subiective. În general, autorii fac referire la apartenența ei neformală la latura obiectivă a infracțiunii, o califică drept „cel de-al treilea semn” al laturii obiective [3, p. 52]. Aceeași opinie este împărtășită și de autorii români G. Nistoreanu și A. Boroi [7, p. 43]. În altă exprimare,

pentru a se realiza latura obiectivă a infracțiunii este necesar ca între activitatea materială (acțiune, inacțiune) ce constituie elementul obiectiv și urmarea imediată (dăunătoare sau periculoasă) să existe o legătură de la cauză la efect, adică un raport de cauzalitate (*nexum causal*) [3, p. 34]. Raportul causal dintre acțiune/inacțiune și urmările prejudiciabile este un raport obiectiv, de la cauză la efect, o relație de determinare [1].

În opinia autorilor români Gh. Nistoreanu și A. Boroi, „raportul de cauzalitate în dreptul penal trebuie stabilit pe baza faptei voluntare, conștiente a persoanei fizice, având în vedere deci atât latura obiectivă, cât și cea subiectivă a infracțiunii [7, p. 38].”

Situații în care se poate dovedi că există legătură de cauzalitate între fapta ilicită de natură penală a unui subiect și efectele socialmente periculoase, aceasta fiind o condiție necesară pentru survenirea răspunderii. Dar nu înseamnă că odată cu stabilirea acesteia se pune punct cauzei din punct de vedere juridic, ba dimpotrivă, răspunderea penală se va aplica și coparticipanților, dacă ei există. Astfel, simpla stabilire a raportului de cauzalitate între fapta unui subiect și consecințe nu soluționează pe deplin răspunderea penală. Se mai pune problema răspunderii penale și în cazul infracțiunilor comise cu intenție indirectă [9, p. 52].

În acest din urmă caz, legislația unor state propune să se stabilească raportul de cauzalitate dintre acțiunea/inacțiunea proprie și infracțiunea comisă, în Franța această reglementare (*legea franceză din 10 iulie 2000*) [11] a separat principiul unității vinovăției penale și civile, astfel încât, dacă nu se constată componența de infracțiune în faptele subiectului, nu va însemna că același efect se produce și vis-a-vis de răspunderea civilă. Pentru Republica Moldova este străină reglementarea expresă a obligației instanței de a cerceta raportul de cauzalitate între fapta propriu-zisă a subiectului și infracțiunea comisă prin această faptă, după care se stabilește gradul de vinovăție a subiectului.

Cazurile infracțiunilor cu componență materială în care se constată lipsa consecințelor negative se încununează cu un alt final - survine răspunderea penală nu pentru fapta consumată, ci pentru tentativă de infracțiune. Deci, legătura causală este vitală în aceste cazuri; de corecta stabilire a existenței sau inexistenței ei depinde sancțiunea care se va aplica vinovatului, dar în general de aceasta este condiționată măsura respectării principiului proporționalității dintre faptă și pedeapsă. Unicul temei pentru declanșarea răspunderii penale este reprezentat de infracțiune [8, p. 266], astfel, CP al R. M. stipulează că „Temeiul real al răspunderii penale îl constituie fapta prejudiciabilă săvârșită, iar componența infracțiunii, stipulată în legea penală, reprezintă temeiul juridic al răspunderii penale” [6].

În dreptul penal există infracțiuni cu componență materială și cu componență formală (formal-redușă). Astfel, în funcție de tipul componenței de infracțiune, stabilirea legăturii cauzale prezintă elemente specifice.

Există chiar și recomandări ale Plenului Curții Supreme de Justiție vis-a-vis de unele probleme depistate în practica judiciară autohtonă, probleme referitoare la insuficiența cercetării cauzelor și condițiilor de săvârșire a unor categorii de infracțiuni. Astfel, „Sunt cazuri în care instanțele judecătorești nu constată dacă vătămarea feței cauzată pătimului este incurabilă, iar în cazul în care există indicii ce confirmă aceste circumstanțe, nu pun în discuție dacă această vătămare a avut ca urmare mutilarea feței pătimului, nu-și motivează concluziile în această chestiune.

În unele cazuri instanțele judecătorești nu depistează integral pricinile și condițiile care favorizează săvârșirea infracțiunii, nu emit decizii interlocutorii, nu reacționează la faptele de tergiversare și încălcare a legilor în cadrul judecării cauzelor » [5].

Recomandările referitoare la cercetarea cauzelor ce au contribuit la comiterea infracțiunii sună în felul următor: „Examinând cauzele din

această categorie, instanțele judecătorești urmează să depisteze și să cerceteze pricinile și condițiile care au contribuit la săvârșirea infracțiunii și, prin decizii interlocutorii, să atenționeze conducătorii instituțiilor respective și ai organizațiilor obștești despre întreprinderea măsurilor necesare pentru lichidarea lor ».

În dreptul penal legătura causală se stabilește între elementul material săvârșit cu vinovăție, care constituie cauza, și urmarea prejudiciabilă, ca efect a acestuia [1, p. 166].

Problema răspunderii penale în cazul existenței raportului de cauzalitate se pune numai în cazul în care urmările produse sunt o consecință logică necesară a acțiunilor sau inacțiunilor conștiente ale persoanei fizice [2, p. 63].

Concluzii.

Tipologia componentelor de infracțiune determină aspecte diferite și pentru legătura causală dintre infracțiune și consecințe sau, pur și simplu, pericolul social sporit generat de infracțiune.

Din cele menționate o altă concluzie pare a fi pertinentă: și în cazul răspunderii contravenționale, chiar dacă în multe situații indirect, tot se cere ca una dintre condițiile ce atrag răspunderea contravențională să fie prezența raportului causal dintre faptă (contravenție) și ceea ce produce fapta în consecință. Adevărul e că raportul causal în ceea ce privește răspunderea contravențională este de multe ori prezumat, întrucât indiferent de ceea ce a produs de facto acțiunea/inacțiunea ilicită, odată ce fapta este prevăzută de lege, în mod automat făptuitorul va fi sancționat. Acest lucru dovedește prezumția existenței raportului causal dintre ceea ce este fapta ilicită și pericolul declanșat de contravenția care nu trebuie să producă anumit rezultat pentru a fi considerată ca atare. Deci, dacă nu vorbim despre consecințe în expresie materială, este reclamată obligativitatea existenței legăturii de cauzalitate dintre faptă și efecte, adică prezumția existenței acesteia operează exact ca și în cazul infracțiunilor cu componență formală.

Referințe bibliografice

1. Botnaru, Stela. Șavga, Alina. Grosu, Vladimir. Grama, Mariana. Drept Penal. Partea generală. vol.I. Chișinău: Ed. Cartier Juridic, 2005. 624 p.
2. Coteanu, Ion. Seche, Luiza. Seche, Mircea. Dicționarul explicativ al limbii române. București: Univers enciclopedic, 1998. 1195 p.
3. Dongoroz, Vintilă. Tratat de Drept Penal.
4. Mihaie, Gheorghe. Fundamentele dreptului. Teoria răspunderii juridice. Vol. V. București: Ed. C. H.Beck, 2006. 292 p.
5. HOTĂRÂREA PLENULUI JUDECĂTORIEI SUPREME A RSS MOLDOVA “Cu privire la practica judiciară în cauzele despre pricinuirea vătămării intenționate a integrității corporale” nr.7 din 30.10.1978 (modificată de: Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.29 din 16.09.2002) // Baza electronică de date MoldLex (2008).
6. LEGEA REPUBLICII MOLDOVA, Codul penal al Republicii Moldova Nr.985-XV din 18.04.2002 // Monitorul Oficial al R. Moldova, 13.09.2002, nr.128-129/1012.
7. Nistoreanu, Gheorghe. Boroii, Alexandru. Drept Penal. Partea generală. București: ALL BECK, 2002. 340 p.
8. Oancea, I. Tratat de Drept Penal. Partea generală. București: ed. ALL. 650 p.
9. Pătulea, V. Răspunderea penală. Elementele constitutive. Raport de cauzalitate. R.R.D., Nr. 4, 1982, p. 50-65.
10. Annexe au procès-verbal de la séance du Senat Français du 20 janvier 2000.
11. Loi 2000-647 10 Juillet 2000, Loi tendant à préciser la définition des délits non intentionnels, NOR:JUSX0003957L // <http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/Visu?cid=283446&indice=1&table=LEGI&ligneDeb=1>

INFORMAȚIA DESPRE AUTORI

Viaceslav CERBA,
doctorand, ULIM
e-mail: maislava@gmail.ru
tel.: 068433888

INFORMATION ABOUT AUTHORS

Veaceslav CERBA,
PhD student, Free International
University of Moldova
e-mail: maislava@gmail.ru
tel.: 068433888